Un esfereïdor temporal

per Lluís Beulas

El dia 31 de gener de l'any 1911, va començar un xic ennuvolat i amenaçant pluja. Cap a mig matí semblava que volgués fer bo, però entre les onze i les dotze una espessa nuvolada vinguda del nord va cobrir en pocs moments el cel i esclatà en una violenta pluja.

Cap a les tres de la tarda es desfermà soptadament un fort vent de tramuntana de més de 115 Qms. l'hora, trocejant i arrencant fulles i troncs dels arbres, teules dels teulats, i si més no, una quantitat impressionant de paraigües dels pobres vianants que havien de desplaçar-se; però per a ells tot va acabar en uns esglais; no es pot dir el mateix dels pescadors.

La bonança d'aquells dies va fer que les barques de pesca sortissin con de costum, i varen ésser sorpresses per la tramuntana que, un xic endins, agitava molt fort l'aigua i aixecava ones altíssimes. Tot seguit els patrons de les embarcacions suspengueren inmediatament la feina i posaren proa a terra, però el vent bufava a ratxades tan irregulars, que feia dificilíssim governar les barques i no tingueren més remei que posar rumb cap a Barcelona amb l'esperança d'entrar a port. Però aquí començaren els tràfecs.

En ésser davant del port, el vent venia de proa, i per això els fou impossible d'embocar, havent de seguir avall cap a ponent, seguint les empentes del vent.

Les barques que pogueren, s'arrambaren a la platja i algunes aconseguiren fondejar, però la mar cada vegada estava més esverada i era impossible que tothom ho aconseguís.

Des de la torre-vigia del port de Barcelona, els pràctics, veient la tribulació que passaven els pescadors, feren sortir tot seguit el remolcador "Montserrat" i el "Catalunya". De resultes d'aquesta sortida d'auxili, els remolcadors portaren a port dues barques, però al "Montserrat" se li va trencar l'amarra i la barca que portava es va perdre. Tornaren a sortir i aquesta vegada tingueren més fortuna. Durant tota la nit feren viatges recollint nàufregs i embarcacions.

I ja era de nit. La manca de material eficaç, la desorganització de la institució de "Salvament de nàufregs", la manca de presència de la Creu Roja, metges o altres corporacions, feia desesperançadora la passivitat que regnava en aquells moments tan tràgics en que la vida d'aquella pobre gent no valia res. Tan sols l'Ajuntament de Barcelona, coneixent a primeres hores del vespre el tràgic fet, va demanar al senyor Galtés, cap de la Comissaría dels Pobres, que es personés a la platja. Aquest senyor i un fill seu varen anar a Can Tunis amb una carretada de roba procedent de l'Alberg del Parc.

Aquests dos senyors, els quatre municipals de Can Tunis, una parella de la Guàrdia Civil de servei a la barriada i tres carrabiners de vigilància a la platja, varen ésser els únics representants de l'autoritat que estigueren allí i feren veritables prodigis d'abnegació recorrent aquella extensa platja amb un vent terrible i una pluja furiosa, donant els primers auxilis als nàufregs. També cal remarcar la gran col.laboració que varen donar els veïns de Can Tunis.

Un vell pescador de Mataró estava desesperat, a la caserna de la Guàrdia Civil, per la pèrdua del seu fill; el fill plorava a la caserna dels carrabiners, per la pèrdua del seu pare; quan es trobaren, va ser tant escruixidor, que els que eren al seu voltant no pogueren aguantar les llàgrimes d'emoció.

Durant tota la nit es feren actes d'eroïsme i exposaren la vida per salvar-ne d'altres. Aquest és el cas de dos treballadors d'una fábrica situada prop de la platja de Can Tunis. El maquinista Ramon Orís, i el fogoner, Sebastià Lleonart, varen pujar al terrat a contemplar l'efecte del temporal marítim, i tot d'un plegat s'adonaren que una barca de pesca anava a mercè de les formidables onades, sense que l'únic home que es veia a bord tingués esma per a fer res més que abandonar-se al que sobrevingués. Comprengueren al moment que en aquell home li passaria allò irreparable, i sense pernsar-s'ho dues vegades, agafaren ganivets i baixaren a la platja ràpidament i es tiraren a l'aigua vestits i tot. Lluitant amb increible energia contra la furiosa mar, aquells dos valents arribaren a l'embarcació. Tingueren bona idea d'agafar ganivets, ja que el pescador estava lligat a la barca amb una corda perquè les onades no se l'emportessin. Tallada la corda, els dos herois s'emportaren el nàufreg cap a la platja, on arribaren feliçment, d'allí a la fàbrica on li prestaren els auxilis que el seu deplorable estat exigia. Quan el pescador estigué un xic retornat, les primeres paraules que va pronunciar varen ser per a lamentar la desaparició del seu company. Quasi al mateix moment es presentava a la fàbrica el company demanant en nom de Déu que el socorressin. Els dos pescadors explicaren que, sorpresos pel temporal prop de Mataró, i no podent per ells sols anar a terra, recorregueren prop de la costa demanant auxili fent senyals, sense que ni de Mataró, Vilassar, el Masnou, Badalona, ni de Barcelona, s'els donés ajuda.

A la matinada de l'endemà la platja de Can Tunis feia fredad de la destrossa que havia fet el temporal. Empotrades a la sorra, es veien nombroses restes de barques, algunes completament descarnades, que els quedava tant sols el costellam i la quilla. L'espectacle s'allargava platja enllà. La gent que contemplava aquell tristíssim esdeveniment, anava recollint la presa que la mar encara encoratjada, llençava. Trossos de xarxa, cistelles, fustes, rems, caps de timó i, per desgràcia, cadàvers.

Relaciono a continuació els noms dels nàufregs de Vilassar de Mar, així com la seva situació familiar:

JOAN FERRE i RAMON, de 50 anys d'edat, deixà esposa embaraçada i dues filles de 4 i 5 anys.

JAUME LLORCA i CORTES, de 26 anys d'edat, deixà esposa i una filla de 2 anys.

MELCIOR MARTI i MARTORELL, de 43 anys d'edat, deixà esposa i una filla de 8 anys.

SALVADOR MARTI i MARTORELL, de 37 anys d'edat, germà de l'anterior, deixà esposa i una filla de 7 anys.

PAU VILA i ABRIL, de 57 anys d'edat, deixà esposa i un fill de 16 anys.

FRANCESC GARCIA i VERDAGUER, de 64 anys d'edat, deixà esposa sense fills.

Els sis esmentats, no deixaren béns de cap mena, ni tenien ells ni els seus familiars cap altre mitjà de vida que el jornal de pescador.

JERONI CARRAU i BERNET, de 56 anys d'edat, deixà esposa, un fill de 24 anys, una filla de 21, malalta de feia molt de temps i un fill d'11 anys d'edat. Posseïa com a únics bens una casa molt modesta.

SALVADOR CARLES i BAIXES, de 17 anys d'edat, solter, deixà pares, una germana de 12 anys i un germà de 6. La seva família era de les més pobres de Vilassar.

MIQUEL FLAMARICH i CARBONELL, de 53 anys d'edat, deixà esposa i dues filles de 20 i 12 anys; també una tia de 65 anys que vivia amb ells. El difunt era amo d'una de les barques naufragades, anomenada "Xica Manena", que ell tripulava. Aquesta embarcació es salvà del temporal bastant malmesa. Segons l'informe d'aquell temps, veiem l'inventari següent: Tot l'equip que es va perdre, xarxes, quatre peces de valor juntes, ptes. 900; pal, vela, rems, bornois, i altres accessoris, ptes. 420; o sia, en conjunt, 1.320 ptes.

JAUME LLORET i SEVILLA, únic supervivent de Vilassar, patró de la barca anomenada "San Pedro", totalment perduda. Eren família nombrosa, composta de muller i sis filles. No tenia altres mitjans de fortuna que l'embarcació perduda, la qual segons peritatge és el següent: Una barca sardina, ptes. 800; quatre peces de valor juntes, ptes. 900; pal, vela, rems i altres accessoris, ptes. 335; Total 2.035 ptes.

Aquest trist esdeveniment, no tan sols fou en el Maresme, sinó a tota la costa. Des de Roses fins més avall d'Alacant. Segons el diari "La veu de Catalunya" del dia 11 de febrer del 1911, dóna una relació de víctimes del naufragi, però de la forma com és escrit, no crec que sigui massa fiable, de totes maneres l'exposo per donar una idea de la magnitud del temporal.

Badalona: dues barques perdudes i 11 morts.
Barceloneta: tres barques perdudes i 27 morts.
Caldetes: dues barques perdudes i 8 morts.
Cambrils: cinc barques perdudes i 20 morts.
Mataró: set barques perdudes i 7 morts.
El Masnou: dues barques perdudes i 10 morts.
Tarragona: cinc barques perdudes i 7 morts.

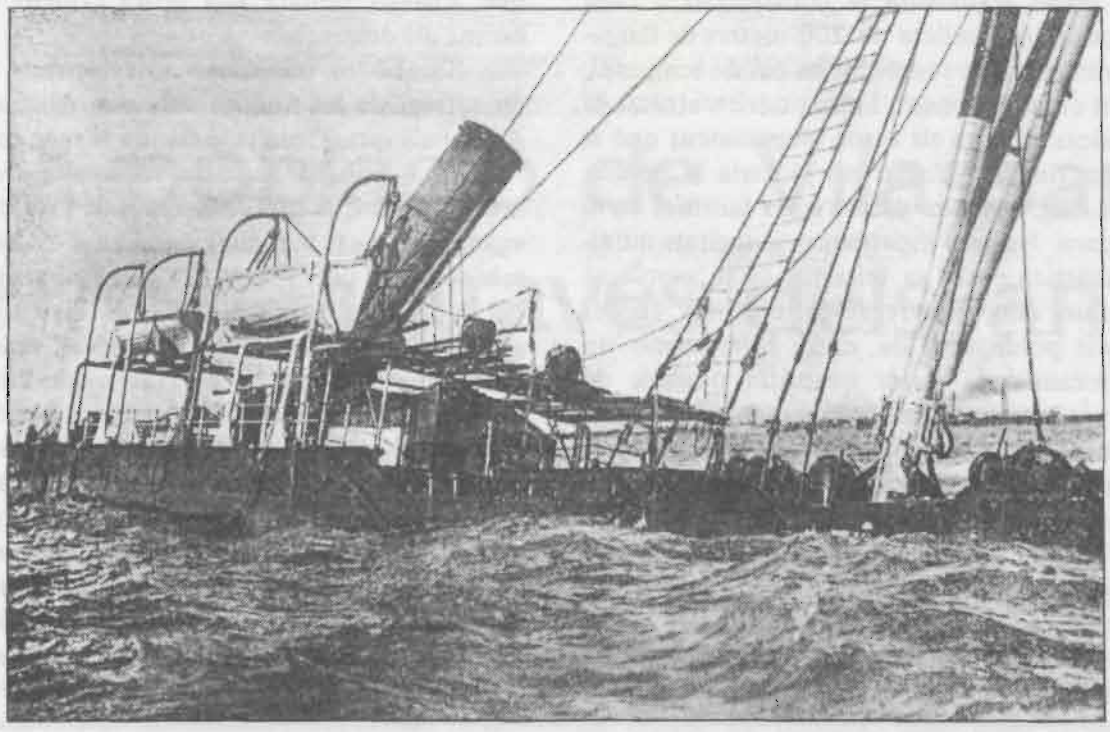
Tortosa: enfonsat un vaixell de vela italià anomenat "Marcel Bis", carregat de marbre; el tripulaven set mariners, dos dels quals moriren ofegats.

Borriana: encallat un vaixell anglès que es dedicava al transport de fruita. Un mort.

Penyíscola: sis barques estavellades contra les roques. Hi moriren els 19 tripulants.

Sagunt: encallaren els vapors "Solluvemendi", "Ganodogorramendi", "Mendi", aquest va quedar sobre les roques, "Somorrostro", dues vies d'aigua i el timó trencat, "Cangaman" i "Abando", d'aquest vaixell tan sols es veia un pal i part de la xemeneia; de 18 membres de la tripulació, sols se'n salvaren quatre; el capità també morí. Tots aquests vapors es dedicaven al transport de ferro i carbó de les foneries d'aquesta població cap a Bilbao i viceversa.

El vapor "Abando", naufragat en aigües de Sagunt el 1910.

Vinarós: s'enfonsà la goleta "Teresa Puig"; l'havia abandonada tota la tripulació. També es destrossaren quatre barques de pesca amb un total de 19 víctimes.

Tan aviat es conegueren les fatals notícies, tot Catalunya i la resta del país, s'abocaren a obrir subscripcions per als damnificats, la Cambra de Comerç, el Bisbat, etc.; també la Premsa de Barcelona va organitzar una espectacular tómbola amb donatius fets per particulars i cases comercials, però el més significatiu de tot, va ser que durant almenys dos mesos, totes les entitats recreatives i culturals organitzaren quelcom per aconseguir diners per a les famílies dels nàufrags.

Vilassar no va quedar enrera. L'Ajuntament obrí una subscripció en la qual tot el poble va col.laborar des d'el que més, 1.000 ptes. i el que menys, 5 ptes. El cinema Arenas, la recaptació d'una pel.lícula; el Teatre Círcol amb una funció de teatre; l'Ateneu Vilassanès de la Classe Obrera va organitzar el dia 26 de febrer una gran gala en la qual posaren en escena l'obra de teatre "Cebes al camp", a continuació "La mà de mico", la sarzuela "Por asalto" i per clausurar l'acte el diàleg "Els jambos". També aquest mateix dia, totes les entitats del poble organitzaren al matí una espectacular cavalcada acompanyada per dues bandes militars, en la qual aconseguiren diners dels vianants. Des de Montevideo es va rebre una carta acompanyada d'un xec que diu així: "Constituidos en comisión los que suscriben, para procurar recursos en bien de las familias de los nueve pescadores de nuestro pueblo que perdieron sus vidas en la ruda labor á que estaban entregados, hemos cerrado la lista con un total de pesos oro uruguayo 467, cuya suma, al cambio de 5,75 son: 2.685 ptes. Acompañamos igualmente la lista de los donantes para que sea publicada como de costumbre." Firma la carta Pedro Mir i Juan Pujol. En aquesta llista esmentada, figuren els cognoms Ferrés, Carrau, Alsina, Arenas, Roldós, Estradé, etc. El total recaptat va ser de 20.819,55 ptes. més les subscripcions del Bisbat, Cambra Oficial del Comerç i la nacional, obtingueren un total de 26.003,55 ptes., repartides en parts proporcionals segons el número de fills i l'estat actual en que quedava la família.

En Pau Bruguera, de Vilassar de Mar, pilot de la marina mercant, va escriure un article al diari "La veu de Catalunya" comentant el tràgic succés, el qual transcric:

"L'únic supervivent de les dues embarcacions d'aquesta matrícula, que en mala hora buscaren refugi a Barcelona, pot donar-li una clara i evident prova de que no han fet el que podien i devien els que tenien materials de salvament al seu alcans. Pot consultar als pescadors de Badalona, Barceloneta, Mataró, Caldetes, Montgat i altres localitats, els quals s'han escapat miraculosament del sinistre, salvant sa vida després de lluitar desesperadament; tots ells censuren durament la falta, no d'elements, sinó la imprevisió i carència de sentiments caritatius.

Es irrisori i vergonyós llegir les ressenyes que alguns periòdics fan: alguns d'ells fins demanen recompenses per als salvadors imaginaris. Es precís que això acabi i que els fets es relatin tal com han succeit, sense enlairar als uns per denigrar als altres i que el dol que invadeix tantes llars sigui una lliçó per a lo successiu: que Barcelona no es faci responsable de tantes desditxes.

El govern, autoritats locals, Diputació, etc. deuen estudiar un medi per a que aquestes poblacions no hagin de sofrir una sotragada tan forta com la present. S'ha parlat molt de ports de refugi que, en el meu concepte, no serien de resultat eficàs; crec, seria per aques-